

POSTANOWIENIE

9 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorzcyk

na posiedzeniu niejawnym 9 sierpnia 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa R.G. i B.K.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 29 grudnia 2022 r., I ACa 983/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego na rzecz każdego z powodów, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Przepis ten odpowiada charakterowi skargi kasacyjnej, będącej nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, o dominującym publicznoprawnym charakterze, przysługującym od orzeczeń wydanych po przeprowadzeniu dwuinstancyjnego postępowania sądowego, w którym sąd pierwszej i drugiej instancji dysponuje pełną kognicją

w zakresie faktów i dowodów. W powiązaniu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. oznacza to, że w skardze kasacyjnej nieodzowne jest powołanie i uzasadnienie okoliczności o charakterze publicznoprawnym, które stanowią wyłączną podstawę oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (przyczyn kasacyjnych).

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca Bank S.A w W. powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych, tj. art. 385¹ § 1 i 2 k.c., art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 69 ust. 1 pr. bank. i art. 385² k.c. Wskazała również na zagadnienie prawne dotyczące postaci rozstrzygnięcia sądu w razie oddalenia zarzutu zatrzymania (art. 497 w związku z art. 496 k.c.).

W celu uzasadnienia potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) konieczne jest wykazanie, że określony przepis prawa lub zespół tych przepisów, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w judykaturze w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08 i z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07).

Powołanie się na istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga natomiast sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on precedensowy (nowy) charakter lub znaczenie dla rozwoju prawa. Problem ten powinien odnosić się do konkretnych przepisów prawa i zostać ujęty w sposób abstrakcyjny, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą; konieczne jest przy tym wskazanie argumentów, które prowadzą do jego rozbieżnych ocen (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, z dnia 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13, z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14).

Bliższa analiza wniosku nie pozwalała uznać, aby w sprawie zakończonej zaskarżonym wyrokiem wystąpiły powołane przyczyny kasacyjne. Przytoczone we wniosku wątpliwości – w zestawieniu z zarzutami skargi i przedmiotem postępowania przed Sądami *meriti* – odnosiły się do skutków zawarcia w umowie kredytowej powiązanej z walutą obcą (frankiem szwajcarskim) postanowień umownych wyrażających ryzyko walutowe i odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Problematyka ta nie stanowi *novum* i była wielokrotnie podejmowana w nowszej judykaturze Sądu Najwyższego w odniesieniu do zbliżonych treści umów kredytowych. Uzasadnia to skrótowe odniesienie się do motywów wniosku.

W judykaturze wyjaśniono w szczególności, że określenie wysokości należności obciążającej kredytobiorcę w umowie kredytu powiązanej z walutą obcą z odwołaniem do kursu waluty obcej ustalanego jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów jego oznaczania, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu. W konsekwencji postanowienia takie są niedopuszczalne jako kształtujące prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy, a ich bezskuteczność – niezależnie od dalszych postanowień umowy, w tym wyrażających ryzyko walutowe – może prowadzić do upadku umowy w całości (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3629/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

Wątpliwość dotyczącą konieczności określenia przez sąd „zakresu abuzywności” na tle art. 385¹ k.c. należało w tym kontekście uznać za częściowo niezrozumiałą, zważywszy, że poza sporem było, iż sporna umowa kredytowa zawierała postanowienia o takiej treści, jak powołana wyżej; Sąd Apelacyjny wskazał również – zgodnie z referowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego – że rozważane przezeń klauzule można uznać za niedozwolone m.in. z powodu braku obiektywnego miernika, według którego następowałoby ostateczne określenie zobowiązania kredytobiorcy. W zakresie natomiast, w którym skarżąca wiązała

analizowaną wątpliwość z możliwością eliminacji z umowy kredytu wyłącznie abuzywnych postanowień przeliczeniowych, odsyłających do tabeli kursowej banku, przy jednoczesnym pozostawieniu w umowie pozostałych postanowień kreujących mechanizm indeksacji, należało zwrócić uwagę, że jak wielokrotnie podnoszono w judykaturze, klauzule przeliczeniowe (spreadowe, kursowe) są ściśle związane z postanowieniami wyrażającymi ryzyko walutowe, ponieważ klauzula ryzyka walutowego, wiążąca zakres świadczenia kredytobiorcy z kursem waluty obcej, nie może funkcjonować bez klauzuli określającej sposób przeliczenia zobowiązań stron w celu ustalenia ich wysokości. Oba typy warunków umownych stanowią zatem nierozłączne składniki mechanizmu indeksacji, a eliminacja jednego z nich rzutuje na istotę drugiego; nie mogą one zatem stanowić odrębnego przedmiotu oceny pod kątem abuzywności (por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, *I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.*, ECLI:EU:C:2021:341 i nawiązujący do tego stanowiska wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2023 r., II CSKP 820/23, a ponadto wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, z dnia 28 lipca 2023 r., II CSKP 611/22 i z dnia 19 stycznia 2024 r., II CSKP 874/22, a także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 sierpnia 2023 r., I CSK 4599/22 oraz powołane tam dalsze orzecznictwo).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego rozważano również wielokrotnie problem traktowania postanowień umownych kształtujących zasadę i sposób indeksacji kredytu do waluty obcej w aspekcie postanowień określających główny przedmiot umowy. W judykaturze tej wyjaśniono, że dominujący w dawniejszym orzecznictwie pogląd, według którego postanowienia przewidujące przeliczenie oddawanej do dyspozycji kwoty kredytu i spłacanych rat na inną walutę nie określają głównych świadczeń stron w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c., ukształtował się m.in. pod wpływem stanowiska wyrażonego w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, *Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt.*, ECLI:EU:C:2014:282, w którym Trybunał uchylił się od oceny, czy będące częścią klauzuli indeksacyjnej postanowienie przewidujące spłatę rat w walucie krajowej, których wysokość była obliczana na podstawie kursu sprzedaży franka

szwajcarskiego stosowanego przez bank w dniu poprzedzającym dzień wymagalności raty, określa główny przedmiot umowy, pozostawiając tę ocenę sądowi krajowemu. Analizując szeroko późniejsze orzecznictwo unijne Sąd Najwyższy uznał jednak, że pogląd ten wymaga rewizji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20). Zapatrywanie to zostało podzielone w późniejszej judykaturze, w której dominuje stanowisko, według którego klauzule kształtujące mechanizm indeksacji należą do określających główne świadczenia stron umowy kredytu powiązanego z walutą obcą (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22 i z dnia 20 maja 2022 r., II CSKP 403/22). W nowszym orzecznictwie podnosi się na tym tle, że założenie, iż klauzule przeliczeniowe nie określają głównego przedmiotu umowy jest sprzeczne z jednolitym – obecnie – stanowiskiem Sądu Najwyższego (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2024 r., I CSK 2038/23 i powołane tam orzecznictwo).

W zakresie, w jakim wniosek nawiązywał do zakresu obowiązku informacyjnego spoczywającego na banku wobec kredytobiorcy, problematyka ta została szeroko omówiona w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, jak i w odwołującej się do dorobku Trybunału judykaturze Sądu Najwyższego. W szczególności, w wyroku z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, nawiązując do miarodajnego orzecznictwa unijnego wskazano, że prawidłowa informacja powinna przede wszystkim uświadamiać konsumentowi - wyraźnie i z należytą powagą - że ryzyko silnej deprecjacji złotego jest trudne do oszacowania w perspektywie długookresowej i nie powinno być lekceważone (pozostaje realne), czemu nie czyni zadość podawanie „uspokajających” informacji o historycznych wahaniami waluty indeksacji w okresie nieproporcjonalnym do przewidywanego czasu trwania umowy kredytu, które może wręcz usypiać czujność kredytobiorcy i wywoływać wrażenie o hipotetycznym jedynie charakterze zagrożeń związanych z ryzykiem walutowym. Istotne jest również zwrócenie uwagi na powagę tego zagrożenia w aspekcie możliwego rozmiaru deprecjacji waluty krajowej, a w szczególności podkreślenie, że może być ona gwałtowna i drastyczna (przekraczać nawet kilkadziesiąt procent), z uwzględnieniem sytuacji majątkowej

konkretnego konsumenta, decydującej o tym, jaki stopień deprecjacji waluty indeksacji przekraczać będzie granice jego zdolności do spłacania kredytu. Konieczna informacja co do tego, że konsekwencje silnej deprecjacji mogą być trudne do udźwignięcia dla konsumenta, nie powinna ograniczać się do ogólnego stwierdzenia o jej wpływie na wysokość zadłużenia czy nawet rat, ale obrazować ów wpływ konkretnymi wyliczeniami. Konsument powinien być też uświadomiony, że deprecjacja taka może powodować utratę zdolności do spłaty kredytu, z czym wiąże się poważne ryzyko utraty nieruchomości – stanowiącej częstokroć miejsce zamieszkania konsumenta – obciążonej hipoteką zabezpieczającą spłatę kredytu. W sytuacji, w której w umowie zawarto postanowienia ograniczające ryzyko walutowe obciążające konsumenta, powinien on zostać także poinformowany o sposobie ich działania i zasadach korzystania z nich, np. o możliwości żądania przewalutowania kredytu i czynnościach, które są nieodzowne do skorzystania z tej opcji. W powołanym wyroku uznano również, że w świetle standardu wynikającego z prawa unijnego trudno uznać za wystarczające dane, których konieczność przekazania konsumentowi wynikała z rekomendacji „S” Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie. Natomiast w późniejszym wyroku z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, sięgając również do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Sąd Najwyższy stwierdził, że ryzyko kursowe towarzyszące umowom pożyczki (kredytu) zawierany na bardzo długi czas jest na tyle poważne, że jeżeli ma nim być w całości obciążony pożyczkobiorca (kredytobiorca), to niezbędne jest przedstawienie mu nie tylko danych z okresu, kiedy nie miały miejsca zdarzenia powodujące istotne wahania kursu waluty, lecz także przedstawienie zagrożeń będących wynikiem zdarzeń nadzwyczajnych mogących spowodować 100 - 200% wzrost kursu.

Dostrzeżenia wymaga w tym kontekście, że zarzut kierowany przeciwko kredytodawcy w związku z narażeniem konsumenta na ryzyko walutowe w umowach kredytu powiązanych z walutą obcą nie sprowadza się do tego, że nie przewidział on znaczącego wzrostu kursu franka szwajcarskiego, ani, że nie udzielił kredytobiorcy informacji co do zmienności kursów walut w czasie – która jest oczywista dla każdego przeciętnego, racjonalnie działającego i dbającego o swoje

interesy konsumenta – lecz polega na tym, że kredytodawca nie uprzedził kredytobiorcy o nieprzewidywalności kursu waluty obcej w perspektywie kilkudziesięciu lat trwania umowy, możliwości jego nawet drastycznej zmiany w tym czasie i ponoszonym przez kredytobiorcę nieograniczonym ryzyku walutowym, oraz na tym, że całkowicie obciążał konsumenta – kredytobiorcę takim nieograniczonym ryzykiem.

Zagadnienie prawne związane z właściwą postacią negatywnego rozstrzygnięcia sądu w przedmiocie zarzutu zatrzymania i koniecznością objęcia tego rozstrzygnięcia sentencją orzeczenia nie miało znaczenia z punktu widzenia wyniku postępowania kasacyjnego, mając na względzie, że w podstawach skargi nie powołano żadnych zarzutów, które odnosiłyby się do błędnej oceny zarzutu zatrzymania przez Sąd Apelacyjny. Niejasne jest ponadto, dlaczego, zdaniem skarżącej, zanegowanie zarzutu zatrzymania bez zamieszczenia stosownego negatywnego rozstrzygnięcia w sentencji miałoby pozbawiać zarzucającego możliwości podniesienia zarzutów kwestionujących negatywną ocenę zarzutu zatrzymania w postępowaniu apelacyjnym lub kasacyjnym.

W związku z tym, na marginesie jedynie należało zwrócić uwagę, że w postanowieniu z dnia 8 maja 2024 r., C-424/22, *WN przeciwko Santander Bank Polska S.A.*, ECLI:EU:C:2024:398, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uznał, iż art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą w kontekście stwierdzenia nieważności umowy kredytu zawartej przez bank z konsumentem ze względu na nieuczciwy charakter jej niektórych warunków powołanie się przez bank na prawo zatrzymania prowadzi do uzależnienia przysługującej konsumentowi możliwości uzyskania przez niego zapłaty kwot, które zasądzono od banku z uwagi na skutki restytucyjne wynikające ze stwierdzenia abuzywności warunków umownych, od równoczesnego zaofiarowania przez konsumenta zwrotu albo zabezpieczenia zwrotu całości świadczenia otrzymanego od banku na podstawie umowy kredytu, niezależnie od spłat dokonanych w wykonaniu tej umowy przez konsumenta (por. też wcześniejszy wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 14 grudnia 2023 r., C-28/22, *Getin Noble Bank*, ECLI:EU:C:2023:992).

W tym stanie rzeczy, wywody wniosku – w zestawieniu z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego i judykaturą Trybunału Sprawiedliwości – nie ujawniały potrzeby dalszych wypowiedzi Sądu Najwyższego w objętej nimi materii, z uwzględnieniem publicznoprawnych, ponadindywidualnych zadań skargi kasacyjnej.

Należało tym samym odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2, art. 98 § 1-1¹, art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

(K.G.)

[ms]